

Water in actie

Waterschappen en drinkwaterbedrijven spelen een cruciale rol in ons waterrijke land. Dagelijks werken waterschappen aan sterke dijken en schoon water, terwijl drinkwaterbedrijven continu ruim 8 miljoen huishoudens en bedrijven van water voorzien. Maar de uitdagingen worden steeds groter. Waterschappen en drinkwaterbedrijven lopen tegen grenzen aan. Daarom is het nu tijd voor water in actie!

Waar staan wij voor?

1 ~ Wie zijn wij?

Dag in en dag uit werken de waterschappen aan sterke dijken, schoon en voldoende water. Dat dit essentieel is voor de veiligheid in Nederland, liet het hoogwater rond de afgelopen jaarwisseling zien. Om ook in de toekomst droge voeten te houden beheren de waterschappen 18.000 kilometer aan dijken en daarvan wordt momenteel 2000 kilometer aan dijk versterkt in de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken. Ook zuiveren zij jaarlijks 2 miljard kubieke meter aan rioolwater. Dat staat gelijk aan 800.000 Olympische zwembaden. Hiermee zijn de waterschappen een drijvende kracht achter een veilig en schoon Nederland. Eigen belastingen zorgen in 2024 voor bijna 4 miljard euro om hun taken goed te kunnen uitvoeren.

De tien Nederlandse drinkwaterbedrijven voorzien ruim 8 miljoen huishoudens en bedrijven continu (24x7) van gezond, lekker en betaalbaar kraanwater. Jaarlijks stroomt ongeveer 1,2 miljard kubieke meter drinkwater door ruim 120.000 kilometer waterleiding. Iedereen vindt dat vanzelfsprekend, maar om dat zo te houden werken de drinkwaterbedrijven hard om de groeiende bevolking en economie te kunnen voorzien van drinkwater. Alle tien drinkwaterbedrijven moeten voor 2030 hun productiecapaciteit uitbreiden. Het is helemaal niet zeker dat dit lukt; zonder snelle actie ontstaan in steeds meer regio's knelpunten. Dan zal de maatschappelijke schade groot zijn: nieuwe woningen krijgen geen drinkwater. Aan bedrijven wordt nu soms al 'nee' verkocht.

2 ~ Wat willen wij?

De waterschappen en drinkwaterbedrijven willen:

- Schoon (drink)water nu en in de toekomst.
- Water en bodem sturend bij ruimtelijke keuzes.
- Herstel van de waterbalans met een robuust watersysteem dat zowel periodes van te veel als te weinig water kan opvangen.
- Voldoende drinkwaterbronnen en gegarandeerde leveringszekerheid.
- De hand reiken om door middel van watermaatregelen ook snel natuurherstel te realiseren en de verbindende rol van water bij andere maatschappelijke uitdagingen benutten.

Wat is er aan de hand in Nederland waterland?

1. Het wordt droger én natter in Nederland

Door toenemende grillige weersextremen en hogere temperaturen neemt de watervraag in Nederland toe, terwijl als gevolg van de droogte de beschikbaarheid van water in het voorjaar en de zomer juist afneemt. Hierdoor raken vraag en aanbod uit balans en komt het watersysteem onder druk te staan. We zien echter ook dat op jaarbasis de neerslaghoeveelheid toeneemt. Er is op zich dus genoeg water, alleen niet altijd op het juiste moment en op de juiste plaats. De balans is zoek. Dit betekent dat waterschappen niet alleen prioriteit moeten geven aan het aan- en afvoeren van water, maar ook aan het vasthouden en bufferen van water. En daarnaast ook de nodige maatregelen treffen om overal droge voeten te houden. Voor de drinkwaterbedrijven is dit ook erg belangrijk, omdat dit het uitbreiden van de drinkwaterproductie makkelijker maakt. Dat is nodig om aan de groeiende vraag te kunnen voldoen en ook om in droge, hete zomers voldoende reserves te hebben om pieken in het gebruik op te vangen.

2. Schoon water staat in Nederland onder grote druk

De drinkwaterbronnen – grond- en oppervlaktewater – worden bedreigd door vervuiling vanuit industrie, landbouw en huishoudens. Meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw zorgen er verder voor dat de ecologische kwaliteit van het water verslechtert en dat is slecht nieuws voor de natuur. Een andere vervuilingbron zijn medicijnresten die door een vergrijzende bevolking ook steeds vaker in het water terecht komen.

Wat doen de waterschappen en drinkwaterbedrijven om de problemen op te lossen?

1 ~ Water beter vasthouden

De waterschappen en de drinkwaterbedrijven zijn lange termijndenkers. We kijken hoe we op de lange termijn in Nederland gezond en schoon (drink)water kunnen blijven garanderen en hoe we droge voeten kunnen houden. Daarom zijn de waterschappen al vele jaren bezig met de omslag naar meer water vasthouden en het herstellen van de waterbalans. Door de slootpeilen hoger te laten staan, door rechte beken weer te laten kronkelen en door de sponswerking van de bodem te benutten, kunnen we water steeds beter vasthouden. Bij drinkwaterbedrijven staat duurzame inpassing van hun winningen hoog op de agenda. Zij investeren bijvoorbeeld in buffers en grondwateraanvulling.

Het is echter dweilen met de kraan open, wanneer er tegelijkertijd niets aan het beperken van de water-vraag gebeurt. De waterschappen kunnen het beschikbare water proberen steeds beter vast te houden, maar ze kunnen er in tijden van extreme droogte geen extra water bij maken. Daarom moeten we ook kijken naar manieren waarop zuiniger omgegaan kan worden met water. Bijvoorbeeld door het aantal onttrekkingen uit met name grondwater terug te dringen door meldings- en vergunningsplichten in te stellen.

2 ~ Veilig stellen drinkwatervoorziening

De drinkwaterbedrijven hebben een leveringsplicht voor drinkwater. Om aan die plicht te voldoen, plannen de drinkwaterbedrijven tientallen jaren vooruit. Alle tien de drinkwaterbedrijven moeten al voor 2030 hun productiecapaciteit uitbreiden om de levering van drinkwater ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen. Hierbij lopen de drinkwaterbedrijven tegen steeds meer juridische en bestuurlijke belemmeringen aan bij de vergunningverlening. Daarom werken de drinkwaterbedrijven en de provincies samen aan een Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 – 2030. Dit moet leiden tot échte actie van betrokken overheden en oplossingen voor de (dreigende) knelpunten.

3 ~ Investeren in meer en betere zuivering

De waterschappen zuiveren het rioolwater steeds beter en investeren daar jaarlijks 640 miljoen euro in. Zo worden op steeds meer rioolwaterzuiveringsinstallaties medicijnresten uit het water gezuiverd. Ook de drinkwaterbedrijven investeren aanzienlijk in extra zuivering. Omdat de druk op de kwaliteit van de drinkwaterbronnen toeneemt, maken de drinkwaterbedrijven veel extra kosten om te blijven voldoen aan hun wettelijke taak.

Waar hebben we het nieuwe kabinet bij nodig?

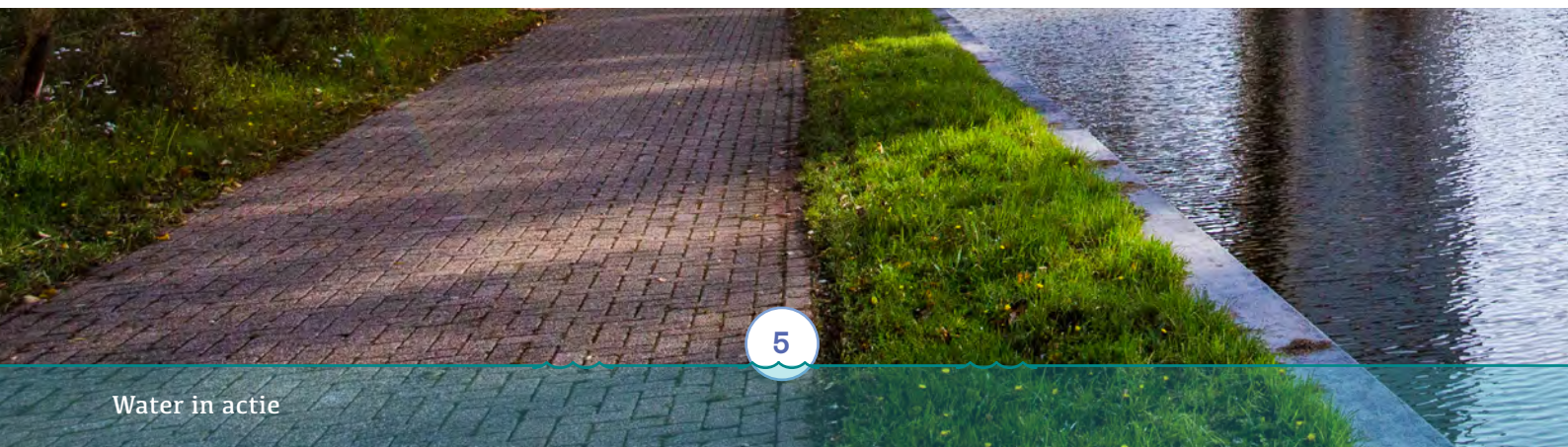

1 ~ Wij hebben het nieuwe kabinet nodig om drinkwaterbronnen te beschermen en te zorgen voor voldoende gebieden waar water kan worden vastgehouden

De waterschappen en de drinkwaterbedrijven hebben weinig tot geen invloed op de ruimtelijke ordening van Nederland, terwijl ruimtelijke keuzes wel een grote impact hebben op de beschikbaarheid van water en dus op het uitvoeren van onze wettelijke taken. We willen dan ook dat het nieuwe kabinet zorgt dat er ruimte gereserveerd wordt om water beter vast te houden en er meer ruimte is voor nieuwe drinkwaterbronnen. Het principe 'Water en bodem sturend' moet bij ruimtelijke keuzes sturend worden en de watertoets van de waterschappen is daarbij leidend. Voor de drinkwatersector gaat erom dat alle overheden serieus invulling geven aan hun zorgplicht voor de drinkwatervoorziening. Wij willen dat het nieuwe kabinet andere overheden daarop actief aanspreekt – bijvoorbeeld bij het Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen 2023 – 2030 – en zo nodig voorziet in extra maatregelen of (nood)regelgeving.

2 ~ Wij vragen het nieuwe kabinet om in te zetten op een strenge bronaanpak bij watervervuiling

De waterschappen en drinkwaterbedrijven investeren dus volop in het zuiveren van water, maar wanneer er steeds meer schadelijke stoffen in het water terecht blijven komen, zijn die investeringen nooit voldoende. Een bronaanpak vanuit de gedachte 'wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit' is daarom iets waar de waterschappen en de drinkwaterbedrijven al jaren voor pleiten. De waterschappen en de drinkwaterbedrijven willen een strenger stoffenbeleid verankerd zien in wetgeving met als uiterste middel wettelijke verboden op schadelijke stoffen. PFAS-lozingen moeten harder worden aangepakt en Nederland moet zich hard maken voor een PFAS-totaalverbod in Brussel. Zo beschermen we de volksgezondheid, de voedselzekerheid en de veiligheid.

3. Wij vragen het nieuwe kabinet een voortrekkersrol te pakken in het verbeteren van de waterkwaliteit

Om het water in Nederland echt schoner en gezonder te krijgen, moeten veel verschillende partijen hun verantwoordelijkheid pakken en een steentje bijdragen. Waterschappen kunnen keuren/verordeningen maken, en daarmee wel iets afdwingen, maar gemakkelijk is dat niet en vraagt lange procedures. Daarom vragen we een nieuw kabinet om ook met landelijk beleid en landelijke maatregelen aan te sturen op die verbeter-slag van de waterkwaliteit. Dit kan bijvoorbeeld door het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving te versterken, normen en toelatingseisen van stoffen (zoals gewasbeschermingsmiddelen) beter op elkaar af te stemmen en door in te zetten op een meer duurzame land- en (glas)tuinbouw. We moeten alles op alles zetten om de doelen van de Kaderricht-lijn Water in 2027 te bereiken.

4. Wij vragen het nieuwe kabinet regie te nemen bij nationale aanpak waterbesparing

Het nieuwe kabinet kan ons helpen de watervraag binnen de perken te houden door de regie te nemen bij een nationale aanpak van waterbesparing, waarbij alle gebruikers worden betrokken. Naast bewuster gebruik van (drink)water kunnen mogelijk ook hergebruik van drinkwater en het benutten van regenwater bijdragen aan beheersing van de watervraag. Randvoorwaarde hierbij is uiteraard dat dit geen risico's mag opleveren voor de volksgezondheid.

5. Wij vragen het nieuwe kabinet financiële ruimte om onze wettelijke taken uit te kunnen voeren

Om Nederland veilig en schoon te houden en te krijgen zullen de waterschappen en drinkwaterbedrijven de komende jaren veel extra moeten investeren en extra kosten moeten maken. Het versterken van dijken wordt voor de helft door het rijk en voor de helft door de gezamenlijke waterschappen betaald. De water-schappen vragen het nieuwe kabinet daarom snel financiële afspraken te maken over de dijkverster-kingen na 2028 en het Deltafonds uit te breiden om de gevolgen van zeespiegelstijging op te kunnen vangen. De drinkwaterbedrijven hebben te maken met sterk stijgende investeringen voor bijvoorbeeld uitbreiding van de productiecapaciteit, uitbreiding en vervanging van het leidingnetwerk en extra zuivering. De drink-waterregelgeving (WACC) beperkt de financierings-ruimte voor de noodzakelijke investeringen en afge-sproken is deze aan te passen. De drinkwaterbedrijven vragen het nieuwe kabinet daarom snel duidelijkheid te geven over de extra ruimte die per 1 januari 2025 zal worden geboden en over de uitwerking van de gemaakte afspraken voor de lange termijn.

Waar kunnen wij het nieuwe kabinet helpen?

 UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

 vewin vereniging van
waterbedrijven
in Nederland

1. Wij kunnen het nieuwe kabinet helpen om het benodigde natuurherstel te versnellen

Waterschappen en drinkwaterbedrijven doen het nieuwe kabinet graag het aanbod om de ‘waterknop’ te benutten. Want water biedt kansen om op een simpele manier snel toekomstperspectief te geven aan het landelijk gebied. Relatief eenvoudige watermaatregelen, zoals het flexibel omgaan met de waterpeilen, het herstellen van beken en het plaatsen van extra stuwen, zorgen ervoor dat we water beter kunnen vasthouden in tijden van droogte én zorgen ervoor dat de natuur snel kan herstellen. Ook drinkwaterbedrijven – opgeteld een van de grootste natuurbeheerders van ons land – investeren actief in natuurbeheer en – herstel. En dat natuurherstel is nodig om door te kunnen met andere ruimtelijke plannen. Water verbindt landbouw en natuur.

Rogier van der Sande
voorzitter Unie van Waterschappen

2. Wij willen samen met het nieuwe kabinet werken aan gezond en voldoende (drink)water

De opgaven rond waterbeschikbaarheid en de waterkwaliteit zijn groot. Dit betekent dat de drinkwaterbedrijven en de waterschappen niet in hun eentje de garantie kunnen geven dat er altijd voldoende, schoon water is in Nederland. Om te werken aan het beter vasthouden van water en het beschermen van de drinkwaterbronnen hebben we ook de andere overheden nodig. We willen samen met een nieuw kabinet onze schouders zetten onder deze opgaven, die een gezamenlijke verantwoordelijkheid vragen.

Gezond, schoon en voldoende water is immers een essentiële randvoorwaarde voor veel pilaren van bestaanszekerheid. Zonder gezond, schoon en voldoende water geen goede volksgezondheid, geen voedselzekerheid, geen veiligheid, geen welvaart. Als het nieuwe kabinet de waterschappen en drinkwaterbedrijven ondersteunt bij hun taken om schoon en voldoende water te garanderen, kunnen ze hun belangrijke bijdrage leveren aan een gezond en veilig Nederland.

Pieter Litjens
voorzitter Vewin